

Dansk pelsdyravl i fortid, nutid og fremtid

Den danske pelssektor befinder sig i en ofte turbulent verden - økonomisk og markedsmæssigt. Der har været en kraftig vækst og strukturudvikling med udgangspunkt i en stærk international konkurrenceevne. Fremtiden kan gå i meget forskellige retninger.

HENNING OTTE HANSEN

Seniorrådgiver
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
E-mail: hoh@ifro.ku.dk

Indledning

Den danske pelsdyravl er en relativt lille og ny niche i landbruget, men sektorens bidrag til samfundsøkonomien er forholdsvis stort. Sektorens internationale konkurrenceevne er samtidig god, og dens eksportspecialisering er stigende og større end i noget andet dansk erhverv. Den danske pelssektor er meget stærkt organiseret og koncentreret – både vertikalt og horisontalt. Fra pelsavlens begyndelse i 1930'erne fik andelsorganisationen hurtigt en stor udbredelse, og i dag afsættes omkring 98 pct. af den danske skindproduktion via Kopenhagen Fur, som er ejet af de danske pelsavlere.

Markedsforholdene er specielle, og de har forandret sig over de seneste årtier. Pelsmarkedet er relativt frit, den internationale handel er stor, og markedet er meget volatilt. Priserne på rå pelsskind er både udbuds- og efterspørgselsdrevet. Udbuddets betydning ses derved, at der ofte er tale om ret systematiske udsving i priser og udbud.

I pelsdyrsektoren er der en klar tendens i retning af et faldende bytteforhold, hvilket også er en vigtig drivkraft bag en stigende produktivitet i sektoren.

Strukturudviklingen i pelsdyravlen er gået stærkt: Generelt færre, større bedrifter, omend strukturudviklingen er meget påvirket af markedsforholdene – modsat andre landbrugssektorer.

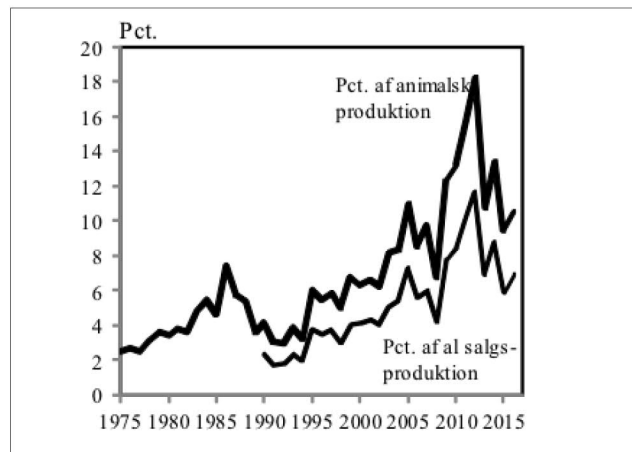
Afsætningen af danske pelsskind sker næsten udelukkede på internationale markeder. Siden 1980'erne er der sket et markant skifte fra afsætning i Europa til afsætning i Asien, herunder primært Kina. Kinas fremtidige rolle som storimportør af rå pelsskind og som ledende pelsforarbejdningssnation vil dog sandsynligvis blive formindsket.

Pelsdyravlen og samfundsøkonomien

Den danske pelsdyravl er en relativt lille niche i landbruget: Der er ca. 1.300 aktive pelsdyravlere, men deres bidrag til samfundsøkonomien i form af produktionsværdi og eksport er forholdsvis stort. Selv om bidraget svinger meget på grund af de volatile markedsforhold, har der på længere sigt været et stigende bidrag – både absolut og relativt. Det er bemærkelsesværdigt i betragtning af, at landbrugets samfundsøkonomiske betydning målt på næsten alle parametre er vedvarende faldende – en tendens, som er gældende i alle økonomisk udviklede lande.

Når det gælder værdien af den danske pelsproduktion, ses det, at dens andel af landbrugets animalske produktion og af den totale salgsproduktion er stigende, jf. figur 1.

Figur 1. Værdien af den danske pelsproduktion i pct. af hhv. den animalske produktion og den totale salgsproduktion i dansk landbrug

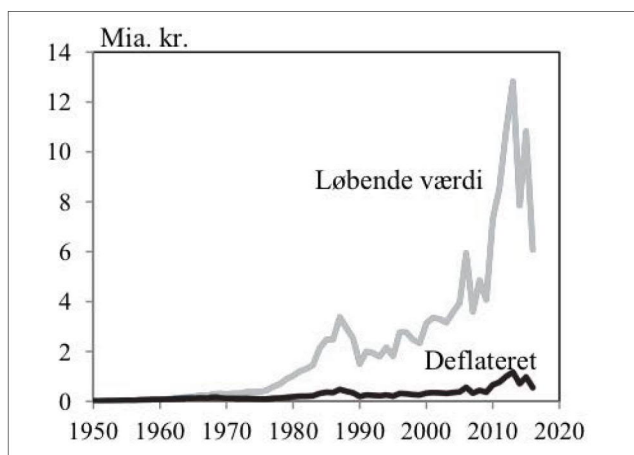
Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange + 2017) og Kopenhagen Fur (2017a)

Mink er i dag det tredjevigtigste danske husdyr i landbruget – efter køer og grise. Pelsskind udgør ca. 10 pct. af værdien af den samlede animalske produktion.

Mink er i dag det altdominerende pelsdyr i dansk landbrug. Tidligere var der også rævefarme, men de er i dag udfaset. Der produceres også chinchilla, men de udgør under 1 promille af den samlede pelsproduktion.

Ca. 99 pct. af den danske pelsproduktion eksporteres, og derfor er det naturligt, at især eksporten af pelsskind har en relativt stor samfundsøkonomisk betydning. Den danske eksport af pelsskind toppede i 2013 med ca. 13 mia. kr., men den er efterfølgende halveret primært på grund af det internationale prisfald på pelsskind, jf. figur 2.

Figur 2. Den danske eksport af pelsskind 1950-2016.

Anm.: Deflateret med forbrugerprisudviklingen med udgangspunkt i 1958

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange + 2017) og København Fur (2017a)

Figuren viser dels de meget store udsving, dels en real værdistigning set over hele perioden.

Pelsskind udgør ca. 1 pct. af den danske eksport, og andelen har været meget konstant set over hele perioden 1960-2016. Gennem de seneste fem år har pelsskinds andel af den samlede landbrugseksport ligget i intervallet 8-17 procent, afhængig af de aktuelle markeds- og prisforhold.

International konkurrenceevne

Landbruget i EU modtager stadig betydelig støtte via direkte betalinger fra EU og via markedsbeskyttelse. Modsat hertil foregår pelsdyravlen uden EU-støtte. Der har aldrig været nogen egentlig markedsordning for pelsdyr, så den offentlige direkte og indirekte støtte har været meget begrænset. Den danske pelsdyrsektor har kunnet søge nogle generelle støtteordninger (f.eks. innovationsstøtteordninger m.m.), men den samlede støtte herfra har været marginal. Pelsavlnerne har således skulle konkurrere på forholdsvis frie og liberale vilkår, hvilket

også i større eller mindre omfang har været gældende i de fleste andre lande.

Når den danske pelsdyrsektor har været i stand til at ekspandere uden støtte og på frihandelsvilkår, er det tegn på en god international konkurrenceevne.

Den internationale handel med pelsskind er på visse områder speciel: Hovedparten af handlen foregår via nogle få store auktionshuse i Danmark, Finland, USA og Canada. De øvrige produktionslande sender derfor deres skind til disse lande, hvor de sorteres og derefter sælges på auktioner. Lande med store auktionshuse har derfor også en betydelig import, som efterfølgende bliver eksporteret. I praksis er der næsten tale om reeksport, som dog dels øger den samlede internationale handel, dels øger eksporten i lande med auktionshuse. For eksempel udgør den danske import af pelsskind ca. 1/3 af den tilsvarende danske eksport.

Organisering og koncentration

Den danske pelssektor er meget stærkt organiseret og koncentreret – både vertikalt og horisontalt – hvilket kommer til udtryk på flere måder.

For det første er andelsorganiseringen – som giver en direkte vertikal sammenhængskraft – i pelssektoren betydelig. Da pelsproduktionen begyndte at vokse og blive mere organiseret i 1930'erne, fik andelsorganiseringen hurtigt en stor udbredelse. Omkring 1950 blev 50 pct. af alle skind omsat via andelselskaber, og markedsandelen voksede, således at det i dag er omkring 98 pct. af den danske skindproduktion, som afsættes via København Fur, som er en andelsforening ejet af de danske pelsavlere.

København Fur er langt det vigtigste pelsauktionshus i verden med ca. 60 pct. af pelsauktionshusenes samlede salg. Der er således tale om en meget koncentreret struktur. Det skal tilføjes, at køb og salg på København Furs auktioner i princippet er åben for alle uanset medlemskab, nationalitet m.m.

For det andet illustreres organiseringen og den vertikale integration af det forhold, at pelsavlere, den danske pelsavlnerforening og København Fur er meget tæt forbundet via ejerskab og koordinering. Derudover er der en bagudrettet integration i forhold til forskning, avlsarbejde, foderforsyning og rådgivning. Den fremadrettede integration finder sted via samarbejde med design- og modebranchen, alliancer med salgsled m.m. over hele verden.

Den stærke organisering ses også derved, at der er et vidforgrenet netværk i og omkring hele pelssektoren i Danmark. Den danske pelsbranche blev således for nogle år siden udpeget til at være én ud af 11 nationale kompetenceklynger (Erhvervsfremme Styrelsen, 2001). Kriterierne for at være en kompetenceklynge er, at de økonomisk og markeds mæssigt viser sig at være succesfulde og har stærke danske kompetencer.

Markedsforholdene

Markedsforholdene for pelssektoren er specielle i forhold til andre landbrugsvarer, og de har forandret sig over de seneste årtier. Samtidig spiller de en meget stor rolle for hele pelssektoren – af flere årsager:

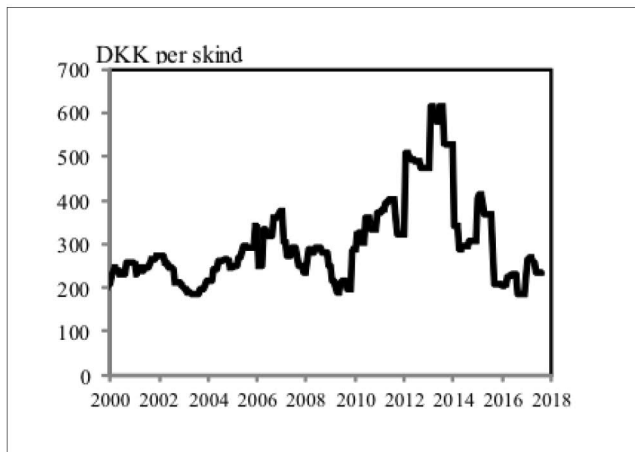
- Pelsmarkedet er – og har altid været – relativt frit og ubeskyttet, og derfor får markedet og markedssignalerne en stor betydning for sektoren.

- En meget stor andel af produktionen handles på internationale markeder. Eksportandelen er usædvanlig høj ikke bare i dansk pelsdyravl, men også internationalt.

- Pelsmarkedet er meget volatilt i form af meget svingende priser, udbud og efterspørgsel over tid.

Priserne på minkskind nåede et toppunkt i 2006-07 og blev efterfulgt af et markant prisfald frem til 2010. Herefter fulgte en meget stor prisstigning frem til 2013, hvor der var en næsten tredobling af priserne på minkskind på Kopenhagen Furs auktioner. Herefter fulgte et næsten tilsvarende prisfald, og det er først i de allerseneste år, at priserne og markedet ser ud til igen at have stabiliseret sig, jf. figur 3.

Figur 3. Priser på minkskind i Danmark: Gns. pris pr. auktion 2000-2017

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Kopenhagen Fur (2017b)

Prisfaldet på mere end 60 pct. siden 2013 har naturligt sat indtjeningen under pres. Det er dog værd at bemærke, at priserne på auktionen i Kopenhagen Fur er et gennemsnit af alle skind – både danske og udenlandske. De danske minkskind har siden 2013 ligget ca. 20-25 pct. over de udenlandske på grund af en bedre kvalitet, størrelse m.m.

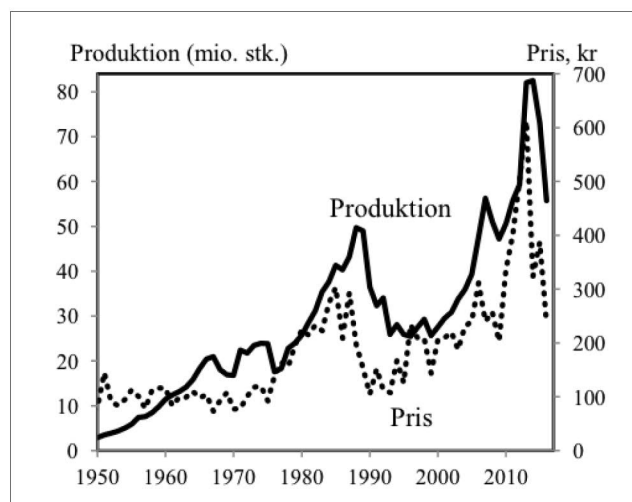
Prisudviklingen er foregået næsten samtidig med de internationale fødevarerkrise med prisstigninger i 2007-08 og igen 2010-11, omend der ikke er nogen direkte sammenhæng mellem de to prisforløb.

Prisudviklingen i de senere år kan forklares ud fra flere forhold:

- Stor efterspørgsel i 2010-13 fra store nyetablerede detailcentre med pelsbeklædning i Kina
- Stor efterspørgsel efter pelsbeklædning i Rusland frem til 2013
- Svingende udbud

Priserne på rå pelsskind er dermed både udbuds- og efterspørgselsdrevet. Udbuddets betydning ses derved, at der ofte er tale om ret markante og systematiske udsving i priser og udbud: Efter et år med høje priser vil man i de følgende perioder opleve et stigende udbud. Dette stigende udbud får imidlertid priserne til at falde ret hurtigt, hvilket igen får betydning for udbuddet på lidt længere sigt. Disse modsatrettede udsving i priser og udbud ses af figur 4.

Figur 4. Produktion af mink (hele verden) og pris på minkskind i Danmark, 1950-2016.

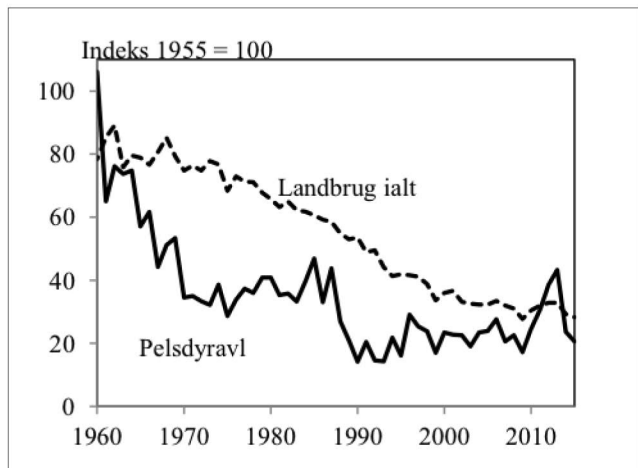

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Kopenhagen Fur (2017a) og Danmarks Statistik (2017)

Som figurerne viser, er der klare tegn på, at prisstigninger efterfølges af produktionsstigninger 2-3 år efter – og tilsvarende ved prisfald.

Forholdet mellem priserne på landbrugets salgsprodukter og driftsmidler – bytteforholdet – udvikler sig normalt negativt på langt sigt, jf. f.eks. Hansen, H. O. (2001). Også i pelsdyrsektoren er der en klar tendens i retning af et faldende bytteforhold, omend der ikke synes at være større undersøgelser eller analyser af dette område, jf. figur 5.

Figur 5. Bytteforholdsudvikling i dansk landbrug og i dansk pelsdyravl 1960-2015

Kilder: Egne beregninger baseret på *Kopenhagen Fur* (2017b), *Fodercentralen for Holstebro og Omegn* (flere årgange), *Danmarks Statistik* (2017), *Landbrug & Fødevarer* (2017) og *NaturErhvervstyrelsen* (flere årgange).

Figur 5 viser udviklingen i dels hele landbrugets, dels pelsdyrsektorens bytteforhold i hele perioden 1960-2015.

Det er interessant at se, at udviklingen over hele perioden er næsten helt ens: Både landbruget i alt og pelsdyrsektoren har et bytteforhold, som er faldet fra indeks 100 i 1955 til ca. indeks 25 i 2015. Det vil sige, at omkostningerne (prisen på indsafaktorerne) er steget fire gange mere end salgspriserne.

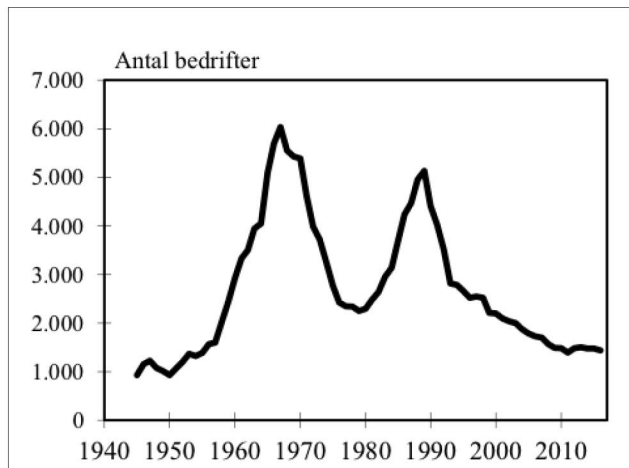
Det vedvarende forringede bytteforhold i pelsdyrproduktionen har væsentlige konsekvenser: Hvis man intet foretager sig for at forebygge det faldende bytteforhold, vil omkostningerne hurtigt overstige indtægterne. For at undgå et indkomstab er pelsfarmerne derfor nødt til at øge effektiviteten. Dette kan ske ved at rationalisere, således at der produceres mere med de samme eller med færre ressourcer. Et eksempel herpå er kuld størrelserne (antal unger pr. kuld), som er steget betydeligt især i perioden 1975-2000. Der findes også andre eksempler på en betydelig produktivitetsstigning i hele den danske pelsværdikæde, jf. f.eks. Hansen, H. O. (2016b)

Strukturudvikling

Strukturudviklingen i pelsdyravlen er gået stærkt: Pelsdyrfarmene vokser, og pelsdyrproduktionen ekspanderer, specialiserer sig og flytter måske dele af produktionen til udlandet. Nogle ændrer ejerform, andre fortsætter en midlertidig nedslidningsstrategi, og andre igen sælger eller afhænder produktionen for at fortsætte i et andet erhverv.

Når det gælder antallet af pelsbedrifter, er det karakteristisk, at udviklingen har været relativt varierende gennem tiden. Den danske pelsdyrproduktion startede for alvor i 1930'erne, men især efter krigen og frem til midten af 1960'erne steg antallet af pelsdyrfarme markant, jf. figur 6.

Figur 6. Antal bedrifter med pelsdyr i Danmark, 1943-2016

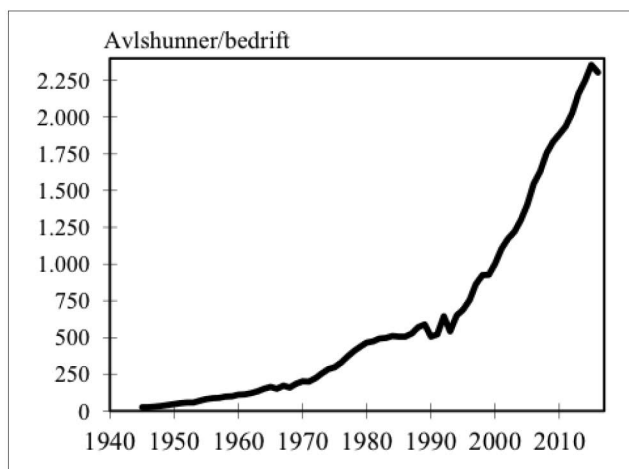
Kilde: Egen fremstilling på grundlag af *Kopenhagen Fur* (2017a) og *Danmarks Statistik* (2017).

Efterfølgende er antallet af pelsdyrfarme faldet, således som også det samlede antal landbrugsejendomme er faldet, men også som konsekvens af de meget svingende indtjeningsforhold i pelsdyrproduktionen. Priserne på minkskind har dermed en direkte påvirkning på antallet af pelsfarme.

I 1980'erne steg antallet af pelsdyrfarme igen – mens alle andre typer landbrug blev færre og færre. Udviklingen i antallet af husdyrbesætninger har derfor været meget forskellig, hvis man sammenligner pelsdyr med de øvrige væsentlige produktionsgrene, svin, køer og høns.

I takt med udviklingen er pelsdyrfarmene blevet næsten konstant større og større, jf. figur 7.

Figur 7. Gennemsnitlig bedriftsstørrelse (avlshunner/bedrift) i dansk pelsdyrproduktion (mink), 1943-2016

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af *Kopenhagen Fur* (2017a) og *Danmarks Statistik* (flere årgange).

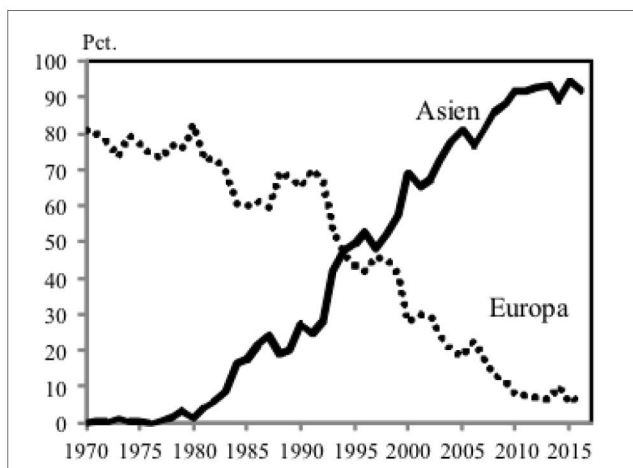
Siden starten af 1990'erne er pelsdyrfarmene i gennemsnit blevet 4-5 gange større - målt på antal dyr (avlshunner) pr. farm.

Udviklingen i retning af større og større pelsfarme har dog ikke har været konstant. I slutningen af 1980'erne var der således en stagnation i udviklingen, og det var på samme tidspunkt, at antallet af pelsdyrfarme nåede et midlertidigt toppunkt. I 2016 faldt den gennemsnitlige størrelse, hvilket er et resultat af de meget vanskelige pris- og markedsforhold.

Afsætning

Afsætningen af danske pelsskind sker næsten udelukkede (98-99 pct.) på internationale markeder. Den danske eksport af pelsskind er gennem de seneste årtier endvidere i stigende grad gået til høj-vækst-markeder og lav-omkostningsmarkeder, mens de traditionelle markeder i Europa og Nordamerika har tabt terræn. Som figur 8 viser, er der sket et markant skifte fra eksport til Europa til eksport til Asien gennem de seneste årtier.

Figur 8. Udviklingen i hovedeksportmarkeder for dansk pelsskind, 1970-2016

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Landbrugsraadet (flere årgange) og Danmarks Statistik (2017).

Der er næppe mange andre eksempler på, at så store sektorer har ændret eksportmarkedssammensætning i så afgørende omfang som den danske pelssektor.

Asien betyder i denne sammenhæng primært Kina (herunder Hong Kong). Kina har således aftaget op mod 90 pct. af den danske pelseksport, og Danmark har stået for omkring 60 pct. af Kinas import af minkskind. Der er således en meget klar international arbejdsdeling: Pelsavl og produktionen af de rå pelsskind foregår i Europa og Nordamerika (med Danmark som den største producent), mens pelsforarbejdning, syning af pelsjakker m.m. foregår i Kina.

Kinas fremtidige rolle som storimportør af rå pelsskind og som ledende pelsforarbejdningsektion vil dog sandsynligvis blive formindsket. Pelsindustrien i det østlige Kina er under pres fra andre industrisektorer og fra myndighederne, og derfor flytter

pelsindustrien til andre dele af Kina, men også til andre lande. Det stigende lønniveau og mangel på arbejdskraft i Kina driver ligeledes denne udvikling.

Der ses derfor en stigende pelsforarbejdningsindustri i andre asiatiske lande som Malaysia, Indien, Thailand, Cambodia og Viet Nam - ofte baseret på kinesisk kapital og ledelse. Disse lande står nu for en stigende andel af verdens samlede import af rå pelsskind. Det er derfor sandsynligt, at pelsforarbejdningsindustrien vil følge samme internationale specialisering som f.eks. tekstilindustrien.

Fremtiden

Den danske pelssektor befinder sig i en omskiftelig og ofte turbulent verden, og det gælder økonomisk, markedsfølelse og politisk. Selv om der generelt har været en positiv udvikling i pelssektoren i de seneste årtier, er der ingen åbenlys eller entydig fremtidig udvikling. Udviklingen kan gå i meget forskellige retninger afhængig af en række fremtidige trusler og muligheder, jf. Hansen, H. O. (2016a).

Med dette udgangspunkt kan der opstilles en række mulige scenarier for den danske pelsavls fremtid:

Scenarie 1: Fortsat vækst og udnyttelse af komparative fordele
De danske styrker inden for organisering, avlsarbejde, kvalitet, vertikal integration bevares og styrkes. Balancen mellem udbud og efterspørgsel på de internationale markeder genetableres på et betydeligt højere prisniveau end nu. Der er investeret store ressourcer og kompetencer i pelssektoren, og den hidtidige stærke internationale konkurrenceevne giver grobund for en fortsat produktion og vækst.

Scenarie 2: Yderligere fremadrettet vertikal integration
Danske pelsavlere vil sammen med København Fur bevæge sig yderligere fremad i værdikæden. De vil dermed få del i den værditilvækst, der skabes i disse led, og de vil i højere grad kunne kontrollere afsætningen frem i forarbejdnings- og afsætningsleddene. Via labelling, dyrevelfærdsmærker, strategiske alliancer, pull-markedsføring m.m. skabes også en yderligere platform for den danske pelsavl.

Scenarie 3: Lavvækst-scenarie
Den danske pelsavl bliver delvist udkonkurreret af lavindkomstlande med bedre økonomiske rammebetingelser. Kina ønsker strategisk og politisk at opbygge en stor egenproduktion af rå pelsskind, og de vil hurtigt kunne opbygge en større pelsavl. Dermed opnås en større geografisk sammenhæng mellem produktion af hhv. rå pelsskind og pelsbeklædning. Kina har også ambitioner om at opbygge store pelsauktionshuse og pelsklynger.

Scenarie 4: Delvis udflytning, men bevarelse af dansk infrastruktur, organisering og kompetence
Danske pelsavlere vil i stigende grad investere i udlandet (jf. bl.a. Hansen, H. O., 2016a). Genetik, ledelse m.m. vil i høj grad blive styret fra Danmark, men produktionen vil i et vist

omfang blive flyttet til lande, som er mere økonomisk attraktive. Ledelsen af de udenlandske pelsfarme vil til dels ske i Danmark, men via elektronisk overvågning og kontrol.

Scenarie 5: Forbud mod pelsdyravl i Danmark eller EU Pels – eller blot minkavl – kan blive forbudt som følge af dyreetisk modstand, på grund af modstand mod invasive arter m.m. Et sådant forbud vil med stor sandsynlighed også fjerne eller markant reducere øvrige dele af pelsklyngen.

Scenarierne viser en mulig spredning af den fremtidige udvikling. Indholdet i scenarierne kan kombineres, og flere scenarier kan sandsynligvis optræde på én gang.

Afslutning

Den danske pelssektor er relativt ung, da den først blev rigtigt etableret og organiseret i 1930'erne. Efterfølgende har sektoren udviklet sig markant med en stærk international konkurrenceevne og en effektiv vertikal integration i værdikæden. En vidtforgrenet pelsklynge er blevet etableret. Sektoren opererer på et volatilt, ubeskyttet og meget internationalt orienteret marked, men alligevel har sektoren kunnet øge både produktion, eksport og international konkurrenceevne. Efter nogle år med meget svingende priser afsluttende med mere end en halvering af priserne, er den fremtidige udvikling usikker. Markedet skal finde en ny balance, og overproduktionen skal fjernes, men samtidig er der en betydelig usikkerhed mht. mulige lovindgreb og evt. forbud mod pelsavl. Endeligt er Kina en ukendt joker, både som producent af rå pelsskind og som verdens centrum for fremstilling af pelsbeklædning.

KILDER:

Danmarks Statistik (2017): Statistikbanken
www.statistikbanken.dk

Danmarks Statistik (flere årgange): Landbrugsstatistik

Erhvervsfremme Styrelsen (2001): Kompetenceklynger i dansk erhvervsliv - en ny brik i erhvervspolitikken

Fodercentralen for Holstebro og Omegn (flere årgange): Årsregnskab

Hansen, Henning Otte (2001): Landbrug i et moderne samfund. Handelshøjskolens Forlag. 438 p + XXVIII.

Hansen, Henning Otte (2016a): Den danske pelssektor - Struktur, konkurrenceevne og internationale placering. Handelshøjskolens Forlag. 378 p.

Hansen, Henning Otte (2016b): Trends in price and productivity in the fur sector. I: Proceedings of the XIth International Scientific Congress in Fur Animal Production. red. / Asko Mäki-Tanila; Jarmo Valaja; Jaakko Mononen; Tarja Sironen; Olli Vapalahti. 2016. s. 265-270 (Scientifur; Nr. 3/4, Vol. 40).

Kopenhagen Fur (2017a):
www.kopenhagenfur.com

Kopenhagen Fur (2017b): Interne statistikker, data-uddrag m.m. udarbejdet af Jesper Clausen

Landbrug & Fødevarer (2017): Månedspriser. Elektronisk prisstatistik

Landbrugsraadet (flere årgange): Landbrugseksporten

NaturErhvervsstyrelsen (flere årgange): Fiskeristatistisk Årbog